

Internetconsultatie: Regulering en Strafrechtelijke Aanpak van Nitazenen

1. Inleiding en aanleiding

Nitazenen (benzimidazol-opioïden) vormen een nieuwe groep synthetische opioïden die in zeer korte tijd in Europa en Nederland zijn opgekomen. Deze stoffen zijn extreem potent: sommige varianten zijn tientallen tot honderden malen sterker dan morfine of fentanyl. Dat betekent dat reeds milligramhoeveelheden dodelijk kunnen zijn. De afgelopen jaren zijn in Europa meerdere incidenten gemeld met nitazenen, met een toenemend aantal fatale overdoses in 2023–2025. Ook in Nederland zijn ernstige gevallen geregistreerd: in 2024 werd een grote partij nitazenen onderschept en in 2025 is een dodelijk slachtoffer gevallen na consumptie van een met nitazenen vervuilde pijnstillertablet. Om de volksgezondheid te beschermen en ondermijnende criminaliteit te bestrijden is het noodzakelijk een stevig wettelijk kader te creëren.

2. Internationale regelgeving

Frankrijk: sinds 9 juli 2024 zijn nitazenen opgenomen in de nationale lijst verboden stoffen door de gezondheidsautoriteit ANSM. Hiermee zijn productie, distributie en gebruik volledig verboden. Frankrijk koos voor een generieke aanpak, waardoor toekomstige varianten automatisch onder het verbod vallen.

Verenigd Koninkrijk (Engeland): in januari 2025 zijn nitazenen onder de Misuse of Drugs Act 1971 als 'Class A' middelen ingedeeld. Dat betekent de zwaarste categorie, met strafbaarstelling van productie, handel en bezit. Het VK koos uitdrukkelijk voor een generieke definitie zodat analogen en nieuwe varianten direct onder de strafbaarstelling vallen.

Duitsland: Duitsland hanteert het Neue-psychoaktive-Stoffe-Gesetz (NpSG) om generiek nieuwe stoffen, zoals nitazenen, te verbieden. Daarnaast worden specifieke analogen individueel toegevoegd aan de bijlagen van het Betäubungsmittelgesetz (BtMG). Hierdoor combineert Duitsland generieke dekking met specifieke strafbaarstelling van concrete varianten.

België: in België zijn detecties en waarschuwingen bekend via Sciensano en REITOX. De Belgische aanpak loopt via bestaande drugswetgeving, aangevuld met EU- en VN-afspraken. Nieuwe varianten worden per geval beoordeeld en verboden, maar er is nog geen volledig generiek nationaal verbod voor de hele klasse nitazenen.

3. Observaties en lessen uit buurlanden

De vergelijking laat zien dat generieke wetgeving (VK, Frankrijk, Nederland met lijst IA) effectiever is om snel nieuwe varianten te bestrijden. Duitsland combineert generiek en specifiek, wat handhaving versterkt. België volgt meer reactief. Een generieke opname in de Opiumwet (lijst IA) is voor Nederland daarom de meest effectieve route. Belangrijk is daarnaast dat landen naast strafbaarstelling ook harm reduction-maatregelen nemen, zoals naloxon-distributie en testvoorzieningen.

4. Juridisch en mensenrechtelijk kader

Het voorstel om productie, handel, bezit en zelfs moleculaire modificatie van nitazenen strafbaar te stellen raakt aan fundamentele juridische beginselen. Het legaliteitsbeginsel vereist duidelijke definities. Een generieke omschrijving van de chemische structuur moet daarom zorgvuldig zijn. Daarnaast is er spanning met mensenrechten bij verplichte ontgiftiging en het uitsluiten van persoonlijke omstandigheden bij straftoemeting. Artikel 3 EVRM verbiedt onmenselijke behandeling; artikel 8 EVRM beschermt het privéleven. Daarom is rechterlijke toetsing onmisbaar. Ook moet medische dwang voldoen aan zorgvuldige ethische normen en procedures.

5. Voorstel voor Nederlandse internetconsultatie

Het voorstel bestaat uit de volgende elementen: 1. Definitie: opname van de volledige groep benzimidazol-opioïden (nitazenen) op lijst IA van de Opiumwet. 2. Verboden gedragingen: ontwikkelen, produceren, verhandelen, invoeren/uitvoeren, bezitten en moleculair modificeren ('sleutelen') om wetgeving te omzeilen. 3. Strafsancties: - Voor productie/handel/sleutelen: gevangenisstraf tot 5 jaar, boete hoogste categorie, volledige ontneming van voordeel, fiscale naheffingen tot 10 jaar terug, bestuursrechtelijke maatregelen zoals sluiting. - Voor gebruikers/bezitters: gevangenisstraf tot 1 jaar, boete hoogste categorie, zonder verzachtende omstandigheden. Tijdens detentie: verplichte ontgifting en behandeling. 4. Handhaving: versterking van forensische capaciteit (NFI, RIVM), internationale samenwerking (EU, UN), financiële opsporing (FIOD, Belastingdienst), publieke gezondheidsmaatregelen (naloxon, testmogelijkheden). Dit pakket beoogt de vraag en het aanbod te verminderen, en tegelijkertijd volksgezondheid en veiligheid te beschermen.

6. Implementatieschema en aanbevelingen

Fase	Activiteit	Tijd	Verantwoordelijke
1	Wetsvoorstel + juridische toets	0–6 mnd	Min v Just & VWS, RvS
2	Internetconsultatie (inspraak)	6–8 mnd	Kabinet / Min
3	Parlementaire behandeling	9–12 mnd	2e & 1e Kamer
4	Invoering & handavingsopbouw	12–18 mnd	Min v Just, NFI, RIVM, FIOD
5	Publieksvoorlichting & zorg	12–24 mnd	Min v VWS, Gem, GGD

Aanbevelingen: betrokkenheid van medische, forensische en juridische experts; parallelle investeringen in zorgcapaciteit; evaluatie na 2 jaar; en internationale afstemming met buurlanden en multilaterale organisaties.